

Наталија Лудошки

ЛИРСКА АУТОБИОГРАФИЈА

Драгица Стојановић, *Литерарни снег*,
КОВ, Вршац 2015

Од прве песничке збирке Драгице Стојановић, *Тескоба* из 1984. године, до појаве најновије њене књиге – *Литерарни снег* – протекло је више од тридесет година. У том интервалу Драгица Стојановић представила се читаоцима збиркама *Кухињска кукавица* (1991), *Разговор са Исидором* (1999) и *Гладне исповести* (2005), а у коауторству с Александром Хајдин штампала је и књигу кратких проза *Цейлин* (1996). Осим у засебним издањима, стихове је објављивала у часописима и презентовала путем радија. Њена поезија превођена је на енглески, мађарски и румунски језик, и заступљена је како у домаћим тако и интернационалним зборницима и изборима поезије. Лауреат је награда „Станко Симићевић”, „Смели цвет”, „Смедеревска песничка јесен”, „Улазница”, „Стеван Сремац” и, најновије, награде Бранковог кола, „Печат вароши сремскокарловачке”, за најбољу песничку књигу објављену на српском језику 2015. године. У образложењу жири, уз остало, о збирци Драгице Стојановић *Литерарни снег*, наводи: „И урбане и руралне провенијенције, њене песме својом снажном лирском резонанцом граде динамичне и крупне доживљаје. Изван промаје књижевног живота, ова песникиња бави се интимним ситуацијама које живот значе; њене песме дишу финим амплитудама емоција и видовитог ероса језика. У свакодневним мотивима живота ова песникиња проналази топле изворе за универзални доживљај света и љубави.”

Битно поетичко одређење песничког опуса Драгице Стојановић своди се и на оно што бележи песникиња Радмила Лазић у књизи

Гладне исјовесџи: „Искуство женске ситуације налази се у средишту песничких интересовања Драгице Стојановић. Ма колико лично, аутономно и индивидуализовано, то искуство јединке, или лирског субјекта, можемо препознати као своје, баш као што и Драгица Стојановић у судбинама Марине Цветајеве, Емили Дикинсон, Силвије Плат или Исидоре Секулић, препознаје део свог животног и стваралачког искуства.” Тај непрестани дијалог с претходницама неће условити да песнички импулс Драгице Стојановић сводимо на књишку инспирацију.

Напротив, реч је песмама које су, како је давно приметио Милан Ненадић, „проживљене сваким дамаром, сваком пором њеног бића”. Све важне моменте свог живота Драгица Стојановић преточила је у поезију: рани губитак мајке, фасцинацију књигама, односе с оцем и братом, чежњу за Мушкарцем... Новом збирком Драгица Стојановић потврђује неспорне квалитете и препознатљивост свог поетског гласа који је, са зрелошћу и искуством постао за нијансу сонорнији, продубљенији. Из сваког стиха *Литерарног снега* еманира снажна самосвест, снажно поетско, најчешће женско Ја. Отуд мноштво аутопоетичких мотива, па и целих песама, на шта каткад упућују и сами наслови („Пишем песму”, „У дану у коме није било ниједне песме”, „Свуда пишем”, „Празан лист хартије” и други).

Опсесивна потреба за писањем/певањем условљена је, дакако, компензаторном функцијом уметности речи. Свака песма је, заправо, запис о самоћи, жељи, чежњи за егзистенцијалном пуноћом. Та типично лирска мотивација и снажно интимистичко надахнуће знају каткад песнички ефектно да прерасту и у етички став. Тиме је, софистицирано, поентирана, на пример, песма „Читатељка”: *Урушила сам се / У књиге / У дуге реченице / Моја / Демаркациона линија / Су корице // Ја сам / На Царској бари / Рејка врста! / Свилена чајља / Бела недирнућа / Што иза највише шрске / Провирује једним оком / И стоји на једној ноzi / Не могавши на чврсто тле / Да сјустии ону другу // Мој имунитет је / Моја самоћа // Како ме у истој шрену / Жале и како ми се / Скривено диве ши шурисии! / Кад им се угнезим у бленду / Кад им на малом правоугаонику / Као на дисилеју / Рањеним крилом најишем поруку: // Ја ћу читати / О Вашим невидљивим тушкама // За пар стоотина година / Али да као и све у животиу / На чекам превише / Није лоше да као и врана / Моја суетка / Одмах гракнем / И о вашим злоделима //*

Ипак, те макрорелације, поглед упућен на свет и његове кварове, остају у другом плану. Најчешће је песникиња фокусирана на личности и односе који обликују њен микрокосмос. (Типични топоси и даље су кухиња и башта, а изворишта симболике ботанички, флорални, и гастрономско-кухињски инвентар.) У ранијим песмама централне

фигуре биле су фигура оца, брата, мајке (у сећању). Након искуства родитељства, песникиња је закупаљена односом мајка–кћерка. Некада хармонична пројекција недостајуће мајке (као симбола сигурности, топлине родитељског дома, љубави), уступила је место мотивима дисхармоније, двојства које подразумева вечити агон, неразумевање и генерацијски јаз. Једна од таквих је песма „На рођендан”, чији се стихови не дају заборавити након ишчитавања *Литерарног снега*: Чак каже маја кћер / Плавоока / Нејодношљиво лако / Кошрљајући вокалима / Лейоћу те оденуши / У хаљину боје облака / И позваши јуно светиша / Малобројних љубитеља поезије / Док будеш умирала // Молим ти се Господе / У шренућку кад малена рука / Крене белим чаршавом да / Прекрије гола рамена // Нека ти буде / Рука помирења.

Наведени стихови парадигматични су и у поетичком смислу јер указују на извориште вечите лирске драме песникињине: судар архетипских представа и реалности. Идеализованих пројекција и рутине свакодневља: Само бих писала / Али слобода ми ти не налаже / Морам замесити погачу // (Амбиције, дим). У том смислу битна је и представа Мушкарца (жељеног, одсутног, дакако; идеалног, наравно) и мотив андрогината у подтексту неких песама: Додир твој далеког мушкарца / Дао би одговор на питање: // Има ли у мени / Још сокова / Цвешам ли // („У дану у коме није било ниједне песме”).

Константно измицање циља, привидна узалудност напора, условљавају молски тоналитет песама Драгице Стојановић; вечита меланхолија, али и непрестала чежња, непристајање на ништавно трајање. Ерос који се претаче из сексуалног у стваралачки; писање, писање стихова, наравно. Вечита жеља, немогућност сусрета, константа су и неумитност. Но, и заумно сазнање о хармонији као неприпадајућем елементу живота и света, присутно је у рукопису Драгице Стојановић, о чему пева под насловом „Сањам ту песму”. Жеља/сан о савршеној песми указује се као сазнање о хибрису и крају, непостојању: Сањам ту песму / И влашим се / Да ми не дође прерано //.

Тако је у поезији Драгице Стојановић имплицитно евоцирана платонистичка идеја о излишности уметника у идеалистички постулираном свету. Али, питам се, шта би Драгица Стојановић у таквој егзистенцији, када је она у својој бити, више него ма шта друго – песник(иња)! О њеном месту на српској поетској сцени најбоље сведочи Вујица Решин Туцић антологијом *Колективни облак: песме о постојању* (2013), чије странице чине стихови класика које би песник-приређивач волео да је сам написао. Међу њима се налази и песма ове зрењанинске поетесе „Песникиња Д. С.”